

Дастурамали №__
«Дар бораи тартиби танзими фаъолияти ташкилотҳои қарзии
исломӣ»

Дастурамали № «Дар бораи тартиби танзими фаъолияти ташкилотҳои қарзии исломӣ»(минбаъд-Дастурамал)мазкур тибқи моддаи 42 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон» ва моддаи 35 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти бонкии исломӣ»таҳия шуда, танзими фаъолиятиташкилотҳои қарзии исломиро(ба истиснои ташкилотҳои қарзии исломии хурд ва фондҳои қарзии исломии хурд)тавассути муқаррар намудан ва ҳисобкардани меъёрҳои мақбул таъмин менамояд.

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Дар Дастурамали мазкур мафҳумҳои зерин истифода мешавад:
-ташкilotҳои қарзии исломӣ шахсони ҳуқуқие (бонкҳои исломӣ, ташкilotҳои қарзии ғайрибонкии исломӣ, ташкilotҳои маблағзории хурди исломӣ, аз ҷумла «равзанаи бонкии исломӣ»), ки дар асоси иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистон ҳама ё баъзе аз амалиёти бонкии исломии дар қонун пешбинишударо иҷро менамоянд;

-ташкilotҳои қарзии анъанавӣ – шахсони ҳуқуқие (бонкҳо, ташкilotҳои қарзии ғайрибонкӣ, аз ҷумла ташкilotҳои маблағзории хурд), ки дар асоси иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистон ҳама ё баъзе аз амалиёти бонкии дар Қонуни мазкур ва дигар санадҳои қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинишударо иҷро менамоянд;

-равзанаи бонкии исломӣ – филиали ташкilotи қарзии анъанавӣ, ки дар асоси иҷозатномаи Бонки миллии Тоҷикистон пурра ё қисман амалиёти бонкии исломиро амалӣ менамояд;

-Кумитаи хизматрасонии маблағзории исломӣ – мақоми ташкilotи қарзии исломӣ, ки барои мутобиқ будани созишномаҳои

(шартномаҳои) басташудаи онҳо ба стандартҳои фаъолияти бонкии исломӣ масъул мебошад;

-суратҳисоби сармоягузорӣ – суратҳисобе, ки тавассути он ташкилоти қарзии исломӣ маблағҳои пулиро бо мақсади сармоягузорӣ мутобиқи принципҳои маблағгузори исломӣ бидуни ба зимма гирифтани уҳдадори пурра баргардонидани маблағ қабул менамояд, ба шарте ки:

а) танҳо фоида ё фоидаву зарар мутобиқан дар байни шахси маблағдиҳанда ва ташкилоти қарзии исломии маблағгиранда тақсим карда шавад;

б) он бо пардохт ё бе пардохт бошад;

-дорандаи суратҳисоби сармоягузорӣ-муштарие, ки бо мақсади сармоягузорӣ мутобиқи принципҳои маблағгузори исломӣ дар ташкилоти қарзии исломӣ суратҳисоби сармоягузорӣ кушодааст;

-амонат ё пасандозҳои исломӣ – маблағи пулӣ ва сарватҳои дигари шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки барои нигоҳ доштан ба ташкилотикарзии исломӣ бо шартҳои пардохти пурра бо фоида ё бидуни он, басоҳиби амонат ё намояндаи он, бо дархост ё ба мўҳлатҳои мувофиқашуда бо риояи принципҳои маблағгузори исломӣ дода мешаванд;

-шахси вобаста – шахсони зерин дар назар дошта мешаванд:

- корманди роҳбарикунанда;

- аъзои оилаи корманди роҳбарикунанда;

- шахс ва аъзои оилаи ӯ, ки дар ташкилоти қарзии исломӣ ҳиссаи иштироқи афзалиятнок доранд ва шахси ҳуқуқие, ки дар он шахс ё корманди роҳбарикунанда дорои ҳиссаи иштироқи афзалиятнок мебошад;

- шахси ҳуқуқие, ки дар он ташкилоти қарзии исломӣ ҳиссаи иштироқи афзалиятнок дошта, ҳангоми оmodасозии ҳисоботи молиявии маҷмӯӣ ба инobat гирифта намешавад;

- аъзои Шӯрои нозирон;

-шахсе, ки ба ташкилоти қарзии исломӣ ба сифати узви Кумитаи хизматрасонии маблағгузори исломӣ хизмат мерасонад;

- **аъзои оила**- зану шавҳар, фарзандон, бародарону хоҳарон, падару модар, падарандар ва модарандар, писарандар ва духтарандари шахсро дар бар мегирад;

-суратҳисоби сармоягузорӣ-суратҳисобе, ки тавассути он ташкилоти қарзии исломӣ маблағҳои пулиро бо мақсади сармоягузорӣ мутобиқи принципҳои маблағгузори исломӣ бидуни ба зимма гирифтани уҳдадори пурра баргардонидани маблағ қабул менамояд, ба шарте ки:

а) танҳо фоида ё фоидаву зарар мутобиқан дар байни шахси маблағдиҳанда ва ташкилоти қарзии исломии маблағгиранда тақсим карда шавад;

б) он бо пардохт ё бе пардохт бошад;

-гузариши хавфи тиҷоратӣ– ҳаҷми хавфи иловагӣ мебошад, ки саҳмдорони ташкилоти қарзии исломӣ (яъне аз ҳисоби сармояи худ) ба зимма мегиранд. Дар муқоиса ба ҳолате, ки дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ҳамаи хавфҳои тиҷоратии бо дороиҳои аз ҳисоби онҳо маблағгузоришаванда алоқамандро бар дӯши худ мегиранд;

-усулҳои баробаркунӣ– бо мақсади кам кардани хавфи бозпас гирифтани маблағҳо аз ҷониби дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ, ташкилоти қарзии исломӣ метавонад аз усулҳои гуногуни баробаркунӣ истифода барад. Ин усулҳо метавонанд ва ё наметавонанд хавфҳои ба дороиҳои аз ҳисоби маблағҳои суратҳисобҳои сармоягузорӣ маблағгузоришуда алоқамандро ба саҳмиядорон интиқол диҳанд;

-захираи баробаркунии фоида– захирае мебошад, ки онро ташкилоти қарзии исломӣ тавассути ҷудо намудани маблағҳо аз фоидаи сармоягузорӣ пеш аз тақсимои байни саҳмиядорон ва дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд ва то ҳисоби ҳиссаи фоидаи музориби ташкилоти қарзии исломӣ, барои баробаркунии фоида ташкил медиҳад;

-захираи хавфи сармоягузорӣ– захирае мебошад, ки ташкилоти қарзии исломӣ метавонад онро танҳо баъд аз тарҳ кардани ҳиссаи фоидаи ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун музориб бо роҳи ҷудо намудани маблағҳо аз фоидаи сармоягузорию дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд ташкил диҳад. Захираи хавфи сармоягузорию чамъшуда, ки пурра ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд тааллуқ дорад, метавонад танҳо барои коҳиш додани дилхоҳ талафотҳои (зарар аз дороиҳо) дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд, ки давра ба давра ба вучуд меоянд, истифода бурда шавад.

-Шӯрои хизматрасонии молиявии исломӣ (IFSB): ташкилоте мебошад, ки стандартҳои байналхалқиро барои мақомоти назорат ва танзими ташкилотҳои молиявии исломӣ таҳия, нашр ва бозбинӣ менамояд;

-Ташкилоти баҳисобгирии бухгалтерӣ ва аудит барои институтҳои молиявии исломӣ (AAOIFI) – ташкилоте мебошад, ки стандартҳои баҳисобгирии бухгалтерӣ ва аудит дар ташкилотҳои молиявии исломиро таҳия, нашр ва бознигарӣ менамояд.

2. Бо мақсади ҳимояи манфиатҳои пасандоздорон, дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ, қарзدهгон ва таъмини суботи молиявии низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Бонки миллии Тоҷикистон меъёрҳои мақбули ҳатмии зеринро барои танзими фаъолияти ташкилотҳои қарзии исломӣ муқаррар мекунад:

– ҳадди ақали сармояи оинномавӣ барои ташкилотҳои қарзии исломии навтаъсис;

– андозаи ниҳоии хавф барои як қарзгир (муштарӣ) ё гурӯҳи қарзгирони ба ҳам алоқаманд;

– меъёри кифоятии сармоя;

– меъёри пардохтпазирии ҷорӣ;

– меъёри хавфҳои асҷорӣ, даромаднокӣ ва хавфҳои дигар;

– меъёри истифодаи маблағҳои худии ташкилотҳои қарзии исломӣ барои харидани саҳмияҳои (ҳиссаҳои) шахсони ҳуқуқии дигар;

– меъёри танзими амалиёти ҷалби амонатҳо ва пасандозҳои исломӣ (барои ташкилотҳои қарзии исломии ғайрибонкӣ ва ташкилотҳои амонатии қарзии хурди исломӣ);

– андозаи ниҳоии қарзи исломӣ, воситаҳои маблағгузориҳои исломӣ, кафолатҳо ва замонатҳое, ки ташкилотҳои қарзии исломӣ ба саҳмиядорони (иштирокчиёни) худ додаанд.

3. Бонки миллии Тоҷикистон тибқи стандартҳои байналмилалӣ, стандартҳои байналмилалии Шӯрои машваратии хизматрасонии бонкии исломӣ, мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии худ меъёрҳои мақбул, тартиби ҳисоби онҳо ва бо қарори Раёсат меъёрҳои тафриқашудаи мақбулро барои ташкилотҳои қарзии исломӣ муқаррар намуда, ҳангоми амалӣ намудани назорат онҳоро истифода менамояд. Талаботи меъёрҳои мақбул ба ташкилотҳои қарзии исломӣ ва бонкҳои фаръии онҳо ҳам дар алоҳидагӣ ва ҳам дар заминаи фаъолияти маҷмӯӣ татбиқ мегарданд.

4. Ҳангоми ба андозаи муқаррарнамудаи меъёри кифоятии сармояи ташкилоти қарзии исломӣ баробар ё ба он наздик шудан, яъне аз меъёри муқарраршуда дар доираи то 0,25 банди фоизӣ қарор доштани он, ба ташкилоти қарзии исломӣ гузаронидани чунин амалиёт манъ аст:

– ҳарсола аз 5% зиёд намудани дороиҳои ба хавф дучоршавандаи худ (аз ҷумла, моддаҳои ғайритавозунӣ);

– пардохт намудани ғоида аз рӯи амонатҳо ё пасандозҳои

исломӣ, ки аз андозаи фоидаи миёнаи бозори онҳо зиёд аст;

– бозхаридаи саҳмияҳои худӣ;

– ҳисоб кардан ва пардохт намудани суди (дивиденд) саҳмияҳо ба саҳмиядорон;

– дар аҳдҳои бо шахсони ба ташкилоти қарзии исломӣ вобаста иштирок кардан.

5. Ҳангоми аз андозаи муқаррарнамудаи Бонки миллии Тоҷикистон кам шудани меъёри кифоятии сармоя, ба ташкилоти қарзии исломӣ ғайр аз маҳдудиятҳои, ки дар банди 4 Дастурамали мазкур пешбинӣ шудаанд, гузаронидани амалиётҳои зерин низ манъ аст:

– ҷалби амонат ё пасандози исломии муҳлатноки шахсони воқеӣ (аз ҷумла, кушодани суратҳисобҳои нави пасандозӣ ва амонати муҳлатнок ва пуррагардонии суратҳисобҳои пасандозӣ ва амонати муҳлатноки мавҷудбудаи шахсони воқеӣ);

– пешниҳод намудани қарзҳои нави исломӣ ба маблағи аз 500 000 (панҷсад ҳазор) сомонӣ зиёд ё аз маблағи мазкур зиёд намудани ҳудуди қарзгирии муштариёни амалкунанда;

– сармоягузориҳои барои харидории саҳмияҳо, сукук ва дигар қоғазҳои қиматнок, ки мутобиқи принципҳои маблағгузориҳои исломӣ буда, ба зиёд шудани доройҳои бо назардошти хавф баркашидашуда оварда мерасонад (аз ҷумла, ҳисобҳои ғайритавозунӣ);

– зиёд намудани музди меҳнат ва дигар намуди ҷубронпулӣ, пардохти мукофотпулӣ ба аъзоёни Шӯрои нозирон, Кумитаи хизматрасонии маблағгузориҳои исломӣ, кормандони роҳбарикунанда ё ба ҳама гуна шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ;

– ба ҳар гуна шахси вобастаи ташкилоти қарзии исломӣ додани ҳама гуна воситаҳо (аз ҷумла, пасандозҳо ва фоидаи онҳо, пардохти дивидендҳо, маблағгузориҳо (қарзҳо) ё уҳдадорӣҳои шартӣ, аз ҷумла кафолатҳо ва аккредитивҳо);

– харидорӣ намудани воситаҳои асосӣ ва ҳама гуна хароҷотҳои калонҳаҷм (аз ҷумла хароҷотҳо барои таъмир, сохтмон ва ғайра);

– кушодани филиал, воҳиди дигари сохторӣ ва ё оғоз намудани фаъолияти нав.

2. ҲАДДИ АҚАЛЛИ САРМОЯ БАРОИ ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗИИ ИСЛОМӢ

6. Андозаи ҳадди ақалли сармоияи оинномавӣ барои бонкҳои исломии навтаъсис ба маблағи 50 миллион сомонӣ муқаррар карда

мешавад.

7. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои ташкилотҳои қарзии ғайрибонкии исломии навтаъсис ба маблағи 30 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

8. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои ташкилотҳои амонатии қарзии хурди исломии навтаъсис ба маблағи 6,0 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

9. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои равзанаи исломии бонки анъанавӣ, ба андозаи 10 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

10. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои равзанаи исломии ташкилоти қарзии ғайрибонкии анъанавӣ, ба андозаи 6,0 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

11. Андозаи ҳадди ақалли сармояи оинномавӣ барои равзанаи исломии ташкилоти амонатии қарзии хурди анъанавӣ, ба андозаи 1,2 миллион сомонӣ муқаррар карда мешавад.

12. Сармояи оинномавии ташкилотҳои қарзии исломӣ бо пули миллӣ ташаккул меёбад.

13. Ташкилоти қарзии исломӣ наметавонад фоидаи софи худро то пӯшонидани ҳамаи хароҷоти марбут ба таъсисёбии худ дар байни саҳмиядорон (иштирокчиён) ҳамчун суди саҳмия (дивиденди саҳмия) тақсим намояд.

14. Дар давоми се соли аввали фаъолияти ташкилоти қарзии исломӣ аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ-эмитент ҳарида гирифтани саҳмияҳои саҳмдоронаш манъ аст.

3. ИСТИФОДАИ САРМОЯ ВА СУРАТҲИСОБҲОИ САРМОЯГУЗОРИИ ТАШКИЛОТҲОИ ҚАРЗИИ ИСЛОМӢ

15. Суратҳисобҳои сармоягузорӣ ба намудҳои зерин тасниф карда мешаванд:

- суратҳисобҳои сармоягузории номаҳдуд;
- суратҳисобҳои сармоягузории маҳдуд.

16. Талабот ба суратҳисобҳои сармоягузории номаҳдуд.

Барои суратҳисобҳои сармоягузорие, ки ҳамчун суратҳисобҳои сармоягузории номаҳдуд тасниф мешаванд:

– ташкилоти қарзии исломӣ бояд дорои салоҳияти пурраи қабули қарорҳо аз рӯи сармоягузориҳое, ки маблағи онҳо аз ҳисоби дорандагони суратҳисобҳои сармоягузории номаҳдуд пешниҳод

гардидаанд, бе муайян кардани ягон маҳдудият оид ба макон, тарз ё мақсади сармоягузорӣ бо шартӣ мутобиқати онҳо ба принципҳои маблағгузорию исломӣ бошад;

– суратҳисоби сармоягузорию номаҳдуд метавонад бо ҳавзаи дороиҳо, ки ба он маблағҳои саҳмдорон ва ҳисобҳои амонатӣ (ки аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ кафолат дода шудаанд), низ сармоягузорӣ мешаванд, “якҷоя” карда шавад;

– дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд хавфҳои умумиеро, ки аз маблағгузорию муштарак бо ташкилоти қарзии исломӣ бармеоянд дар якҷоягӣ тақсим менамоянд, ба истиснои зарарҳое, ки дар сурати амалҳои саҳлангорӣ, беэътиной ё вайрон кардани шартҳо аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ба вуҷуд омадаанд ва дар ин ҳолат сармоя аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ кафолат дода мешавад.

17. Талабот ба суратҳисобҳои сармоягузорию маҳдуд.

Барои суратҳисобҳои сармоягузорию, ки суратҳисобҳои сармоягузорию маҳдуд тасниф карда мешаванд:

– маблағҳо дар ташкилоти қарзии исломӣ бо шартҳои зерин ҷойгир карда мешаванд: истифодаи онҳо аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ бояд ба меъёрҳои сармоягузорию қаблан муайяншуда, ҷавобгӯ бошанд ё бояд байни дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию маҳдуд ва ташкилоти қарзии исломӣ ҳангоми бастанӣ созишнома мувофиқа карда шавад;

– дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию маҳдуд ғоидаро тақсим менамоянд ва хавфҳоро нисбат ба гурӯҳи муайян ё шакли мушаххаси сандуқи дороиҳо ба зимма мегиранд;

– ба ташкилотҳои қарзии исломӣ якҷоя (омехта) намудани маблағҳои саҳмдорон ва ё дигар маблағҳои дар ихтиёри онҳо буда бо маблағҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию маҳдуд қатъиян манъ аст.

18. Ташкилотҳои қарзии исломӣ дар идора намудани суратҳисобҳои сармоягузорӣ вазифаҳои зеринро ба зимма мегирад:

– суратҳисобҳои сармоягузорию ба шартномаи музораба асосёфта. Дар суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд ва дар суратҳисобҳои сармоягузорию маҳдуд, ки ба музораба асос ёфтаанд, ташкилоти қарзии исломӣ вазифаи миёнарави иқтисодӣ ё музорибро дар доираи ҷойгиркунии ин маблағҳо ба дороиҳои ғоидаоваранда ё ғаъолиятҳои иқтисодӣ, ба зимма мегирад ва дар ҳамин асос ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқи гирифтани ҳиссаи ғоидаро (ҳиссаи музориб, аммо на зарар), ки аз ҳисоби маблағҳои дорандагони суратҳисоби

сармоягузори зери идорааш қарордошта ба вучудодаанд, мувофиқи ҳиссаи фоидаи қаблан дар шартномаи музораба дарҷгардида, ба даст меорад;

– суратҳисобҳои сармоягузори ба шартномаҳои ваколат ва мушорака. Ҳангоми кушодани суратҳисобҳо дар асоси ваколат ё мушорака ба сифати суратҳисобҳои сармоягузори талаботи қатъии қобили қабул истифода мешаванд, ки дар хусусиятҳо ва мушаххасоти мувофиқи суратҳисобҳои сармоягузори дар ин банд дарҷшуда асос ёфтаанд. Танҳо суратҳисобҳои ба ваколат ё мушорака асосёфта, ки дорои ягон унсури воқеӣ ё кафолати пушонидани ғайримустақими маблағгузори ва ё фоидаи аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ба сармоягузор ваъдашуда намебошанд, суратҳисобҳои сармоягузори ба ҳисоб мераванд;

– суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд новобаста аз он, ки онҳо дар ҳисоботи тавозунии ташкилоти қарзии исломӣ инъикос меёбанд, уҳдадориҳои ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳисоб намеравад. Дар ҳолати барҳамдиҳои ташкилоти қарзии исломӣ дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд ба дороиҳои аз ҳисоби маблағҳои онҳо маблағгузоришуда (якҷоя бо ҳиссаи фоидаҳои тақсимнашудаи онҳо, бо тарҳи ҳамаи зарарҳо), аз ҷумла ба ҳиссаи мутаносиби дороиҳои аз ҳисоби маблағҳои онҳо, ки тавассути фондҳои якҷоя маблағгузори шудаанд, ҳуқуқ доранд.

19. Тасҳеҳи (корректировка) маҳраҷи кифоятии сармоя:

– баргардонидани маблағи сармояи суратҳисоби сармоягузори аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ кафолат дода намешавад, зеро он тибқи шартномаи шарикӣ амалӣ мегардад, ки мувофиқи принципҳои маблағгузори исломӣ хусусияти тақсимои фоидаҳо дорад. Ҳамагуна зарарҳо бояд аз ҷониби дорандагони суратҳисоби сармоягузори пардохт карда шаванд, танҳо ба истиснои он зарарҳое, ки дар натиҷаи саҳлангорӣ, амали ғайриқонунӣ, қаллобӣ ё вайрон кардани ваколоти сармоягузори худ аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ ба вучуд омадааст. Ингуна хавфҳо ҳамчун хавфи фидуסיарӣ тафсир шуда, қисми хавфи амалиётии ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳисоб мераванд;

– дар асл дороиҳои аз ҳисоби суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд ё суратҳисобҳои сармоягузори маҳдуд маблағгузоришаванда хавфи сармояи худии (саҳмгузорони) ташкилоти қарзии исломиро ба вучуд намеоранд. Аз ин рӯ, талаботи сармояи танзимшаванда ба он татбиқ намегардад. Бинобар ин, дороиҳои аз ҳисоби суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд ё суратҳисобҳои сармоягузори маҳдуд

маблағгузоришаванда аз ҳисоби махраҷи таносуби меъёри кифояти сармоя хориҷ карда мешаванд;

– аз ташкилоти қарзии исломӣ нигоҳ доштани сармояи танзимшаванда барои пӯшонидани хавфҳои аз дороиҳои аз ҳисоби суратҳисобҳои сармоягузори маблағгузоришаванда бавучудомада, талаб карда намешавад, ба истиснои ҳолатҳои, ки дар Дастурамали мазкур пешбинӣ шудаанд.

20. Таҷрибаи баробаркунии фоида.

Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад бинобар ҷой доштани фишори тиҷоратӣ пардохти фоидаро ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд (ва дар ҳолате, ки қобили татбиқ ҳаст, барои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори маҳдуд) баробар намояд.

Дар ҳолате, ки ташкилоти қарзии исломӣ таҷрибаи баробаркунии фоидаро интихоб менамояд, натиҷаҳои (паёмадҳои) зерин ба вучуд меоянд:

-қабули гузариши хавфи тиҷоратӣ. Ташкилоти қарзии исломӣ як қисми хавферо, ки ба тағйирёбии ҷараёни фоидаи дороиҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд алоқаманд мебошанд (ва зери идораи худ дорад) ба сармояи худ мекуҷонад ва дар ин ҳолат гузариши хавфи тиҷоратиро ба зимма мегирад. Хавфҳои тиҷоратии дороиҳо, ки аз тарафи суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд маблағгузори шудаанд, мутаносибан аз тарафи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд ва аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ ба зимма гирифта мешаванд;

-гузариши хавфи тиҷоратӣ ин ҳаҷми хавфи иловагӣ, мебошад, ки саҳмдорони (иштирокчиёни) ташкилоти қарзии исломӣ (яъне сармояи худ) ба зимма доранд, нисбат ба ҳолате, ки дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори ҳамаи хавфҳои тиҷоратии бо дороиҳои аз ҳисоби маблағҳои онҳо маблағгузоришаванда алоқамандро ба дӯши худ мегиранд. Ташкилотҳои қарзии исломӣ салоҳияти комили истифода бурдан ё набурдани механизми гузариши хавфи тиҷоратиро доранд. Ҳамин тариқ, ҳиссаи фоидаи ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори (махсусан дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд) пардохтшаванда аз ҳисоби фоидаи ба саҳомони(иштирокчиёни) ташкилоти қарзии исломӣ тааллуқдошта “баробар” карда мешавад.

Гузариши хавфи тиҷоратӣ дар аксар ҳолатҳои зерин ба вучуд меояд:

- дар натиҷаи хавфи меъёри даромадноки (ё баъзан “хавфи меъёри фойданоки” номида мешавад), ки дар он маблағҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори ба чунин дороиҳо ба мисоли муробаҳа ё

ичора, ки нисбатан ба муҳлатҳои дароз ва меъёри даромаднокие, ки минбаъд ба интизориҳои ҷории бозор ҷавобгӯ нест, сармоягузорӣ шудаанд. Меъёри нисбатан пасти даромадноки аз рӯи дороиҳо нисбат ба оне, ки дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд интизорию гирифтани онро дорад, метавонад ба бозхонди маблағҳо оварда расонад, ки ин амал ташкилоти қарзии исломиро дучори хавфи пардохтпазирӣ мегардонад.

Ҳангоми кӯшиши паст кардани чунин хавфҳо ташкилоти қарзии исломӣ метавонад усулҳои баробаркуниро истифода барад; ва Ӯ

- нисбати хавфҳои дигари бозорӣ (ба монанди хавфи тағйирёбии нархҳо) Ӯ хавфи қарзӣ, дар ҳолате, ки ташкилоти қарзии исломӣ оиди ҳимоя кардани дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ худ аз таъсири бади ғайриқарзӣ умумии сандуқи дороиҳои тахти идораи он буда, қарор қабул мекунад (бо назардошти он ки принципҳои маблағгузорию исломӣ ба музориб пушонидани зарари умумии маблағгузорро манъ кардааст).

Гузариши хавфи тиҷоратӣ ба рӯйпуш кардани зарари умумии дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд тавассути азнавтақсимкунии ғайриқарзӣ саҳмдорон (иштирокчиён) алоқамандӣ надорад, зеро принципҳои маблағгузорию исломӣ инро иҷозат намедихад. Ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд ин гуна талафотро тавассути нигоҳ доштани захираи хавфи сармоягузорӣ пардохт кунанд ва агар бақияи захираи хавфи сармоягузорӣ барои пурра пушонидани зарар кофӣ набошад, аз захираи баробаркунии ғайриқарзӣ барои пардохти ғайриқарзӣ ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию дигар маблағҳои иловагӣ гузаронида намешавад. Лекин, агар бақияи захираи баробаркунии ғайриқарзӣ ва захираи хавфи сармоягузорӣ кофӣ бошанд, ин сатҳи пардохти банақшагирифтаи даромаднокиро ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд, ҳатто дар ҳолати манфӣ будани ғайриқарзӣ воқеии дороиҳо, иҷозат медихад.

Усулҳои баробаркунии. Бо мақсади кам кардани хавфи бозпас гирифтани маблағҳо, ташкилоти қарзии исломӣ метавонад аз усулҳои гуногуни баробаркунии истифода барад. Ҳамзамон, Бонки миллии Тоҷикистон ба мақсади нигоҳ доштани устувории молиявӣ аз ташкилоти қарзии исломӣ талаб менамояд, ки усулҳои баробаркуниро истифода барад, маҳдудият гузорад ва ҳамин маҳдудиятҳо Ӯ усулҳоро тағйир диҳад. Ин усулҳо метавонанд Ӯ наметавонанд хавфҳои ба дороиҳои аз ҳисоби маблағҳои суратҳисобҳои сармоягузорӣ маблағгузоришуда алоқамандро ба саҳмдорон (иштирокчиён) интиқол диҳанд, ки ба таври зайл баён шудааст:

-Тасҳеҳи ҳиссаи музориб: ташкилоти қарзии исломӣ фоидаи мунтазами ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ пардохтшавандаро бо роҳи муваққатан коҳиш додани ҳиссаи худ ҳамчун музориб, пасттар аз ҳиссаи дар Шартнома пешбинӣ шуда (дар амалия дар сатҳи максималӣ гузошта) метавонад таъмин намояд ва/ё ба тариқи дигар ба саҳмиядорон (иштирокчиён) фоидаи камтарро тақсим менамояд, гарчанде ташкилоти қарзии исломӣ тибқи талаботи шартнома барои иҷрои ин амал уҳдадор набошад. Гарчанде, ки талафотҳои сармоягузори маблағҳои суратҳисобҳои сармоягузорӣ бояд аз ҷониби худ дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ пушонидани шаванд, ин механизм танҳо барои баробаркунии фоида дар ҳолати вучуд надоштани зарар, истифода бурда мешавад. Дар чунин ҳолатҳо, ташкилоти қарзии исломӣ ягон фоидаро ҳамчун музориб намегирад.

1) Интиқол додан аз маблағҳои саҳмдорон: ташкилоти қарзии исломӣ метавонад (бо тасдиқи саҳмдорон) ҳиссае аз даромади саҳмиядоронро ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ дар асоси ҳисоботи қарзии исломӣ метавондорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ даромаднокии наздик ба сатҳи интизоршудаи бозор дар ҳолатҳое, ки даромаднокии ташкилоти қарзии исломӣ аз сатҳи мизони бозорӣ пасттар аст, таъмин намояд;

2) Нигоҳ доштани захира барои баробаркунии фоида : ташкилоти қарзии исломӣ метавонад захира барои баробаркунии фоида тавассути ҷудо намудани маблағҳое аз фоидаи сармоягузорӣ пеш аз тақсимо ба байни саҳмдорон (иштирокчиён) ва дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд, инчунин то ҳисоби ҳиссаи фоидаи музориби ташкилоти қарзии исломӣ, ташкил диҳад. Ҷузъҳои ҷамъшудаи захираи баробаркунии фоида, ки мутаносибан байни дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд ва саҳмдорон (иштирокчиён) тақсим шудаанд, метавонад барои баробар кардани пардохти фоида ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд дар ҳолати паст рафтани даромаднокии сармоягузорӣ, истифода гардад. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад пардохти фоида ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд дар сатҳи бозорӣ бо роҳи гузоштани маблағ ба захираи баробаркунии фоида аз ҳисоби фоида нигоҳ дорад, ҳангоме, ки даромаднокии воқеии дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд аз сатҳи бозор аст. Ин пардохтҳо дар ҳолати паст будани даромади воқеии дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд аз сатҳи бозорӣ метавонанд боздошта шаванд. Дар ҳолатҳое, ки ташкилоти қарзии исломӣ метавонад

тақсимоти даромади дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдудро танҳо тавассути тасҳеҳи захираи баробаркунии фоида бе тағйири ҳиссаи фоидаи музориб ва ё бе мурочиат ба гузаронидани даромад аз саҳмдорон (иштирокчиён) идора кунанд, ягон гузариши хавфи тижоратӣ пайдо намешавад ва талабот барои нигоҳдорию сармояи иловагӣ ба вучуд намеояд.

3) Ташкили захираи хавфи сармоягузорӣ: Ташкилоти қарзии исломӣ инчунин метавонад захираи хавфи сармоягузорию танҳо баъд аз тарҳ кардани ҳиссаи фоидаи музориби ташкилоти қарзии исломӣ бо роҳи ҷудо намудани маблағҳо аз фоидаи сармоягузорию дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд дастгирӣ намояд. Захираи хавфи сармоягузорию ҷамъшуда, ки пурра ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд тааллуқ дорад, метавонад танҳо барои коҳиш додани дилхоҳ талафотҳо (зарар аз дороиҳо) дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд, ки давра ба давра ба вучуд меоянд, истифода бурда шавад. Ҳиссаҷудокуниҳо ба захираи хавфи сармоягузорӣ метавонанд аз ҳиссаи фоидаи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ тарҳ карда шаванд ва дар ҳолати даромаднокии дороиҳо манфӣ будан барои кам кардани хавфи сармоягузорӣ, истифода бурда мешаванд.

4. ТАЪСИРИ СУРАТҲИСОБҲОИ САРМОЯГУЗОРӢ БАРОИ ҲИСОБИ МЕЪЁРИ КИФОЯТИИ САРМОЯ

21. Суратҳисоби сармоягузорӣ ҳамчун сармоя. Суратҳисобҳои сармоягузорию ташкилоти қарзии исломӣ ҳамчун қисми сармояи ташкилоти қарзии исломӣ тасниф карда намешаванд, зеро онҳо ба меъёрҳои сармояи асосӣ ва иловагӣ ҷавобгӯ нестанд.

22. Захираи хавфи сармоягузорӣ (IRR) ва Захира барои баробаркунии фоида (PER) ҳамчун сармоя. Ҳамаи захираи хавфи сармоягузорӣ (IRR) ва қисми захира барои баробаркунии фоида (PER), ки ба сармояи дорандагони суратҳисоби сармоягузорӣ тааллуқ доранд, бинобар ин қисми сармояи ташкилоти қарзии исломӣ намебошанд. Бо назардошти он, ки мақсади захира барои баробаркунии фоида ҷиҳати баробар кардани пардохти фоида аст ва на пӯшонидани зарар, ягон қисми захира барои баробаркунии фоида, ки ҳиссаи захираҳои ташкилоти қарзии исломӣ аст, набояд ҳамчун қисми сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳисоб равад, ба

истиснои ҳолатҳое, ки Бонки миллии Тоҷикистон иҷозат диҳад.

5. ТАРТИБИ ҲИСОБКУНИИ МЕЪЁРҲОИ МАҚБУЛ

23. Сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ аз сармояи асосии соф ва иловагӣ иборат аст.

24. Сармояи асосии софи ташкилоти қарзии исломӣ аз сармояи оинномавии воқеан пардохташуда, барзиёдӣ (маблағе, ки аз фарқияти мусбати нархи фурӯш ва арзиши номиналии саҳмияҳои (ҳиссаҳои) баровардаи ташкилоти қарзии исломӣ ба вучуд омадааст ва маблағи иловаи пардохтаи муассисон), захираҳои сармояи асосӣ, фоидаи тақсимнашуда, фоидаи соли гузашта баъд аз пардохти андоз аз фоида ва тасдиқи аудити беруна бо тарҳи зиёни солҳои қорӣ ва гузашта, дороиҳои ғайримоддӣ бо тарҳи истеҳлоки ҳисобшуда иборат аст.

25. Дар ҳолате, ки ҳангоми баҳисобирии фондҳо аз рӯи дороиҳои ғайрифаъл ва/ё ғайрифаъл фарқият ба вучуд меояд, бонкҳои исломӣ ва ташкилотҳои амонатии қарзии хурди исломӣ, бояд маблағи ба фарқият баробарро аз ҳ/т 300315 “Захираи умумӣ аз фоида” ё ҳисобҳои 300305 “Фоидаи тақсимнашуда/зарари солҳои гузашта”, 300307 “Фоидаи соли гузашта” мутаносибан ба ҳ/т 300319 “Захираи умумӣ барои дороиҳои ғайрифаъл” ва 300321 “Захираи махсус барои дороиҳои ғайрифаъл” гузаронанд. Агар бонки исломӣ ва ташкилоти амонатии қарзии хурди исломӣ дар ҳисобҳои 300315, 300305 ва 300307 маблағи кофӣ барои ташкили фарқияти фондҳо надошта бошад, қисмати фарқияти фондҳо аз рӯи дороиҳои ғайрифаъл ва/ё ғайрифаъл ҳангоми баҳисобирии сармояи асосии соф тарҳ карда мешавад.

Сармояи асосии соф (Сас) ба таври зайл муайян карда мешавад:

-сармояи оинномавии пардохташуда-саҳмияҳои оддӣ:саҳмияҳои оддӣ **тарҳи**саҳмияҳои оддӣ аз тарафи бонк бозхаридшуда (ҳ/т300303 ё 300701);

-сармояи оинномавии пардохташуда-саҳмияҳои имтиёзнок: саҳмияҳои имтиёзнок **тарҳи** саҳмияҳои имтиёзноки аз тарафи бонк бозхаридшуда (ҳ/т300301).Саҳмияҳои имтиёзнок бе муҳлатияҳои имтиёзндар ҳолати бо зарар ғайрифаъл намудани (соли қорӣ) ташкилоти қарзии исломӣ аз рӯи он суди саҳмия пардохт карда намешавад (яъне, доимӣ ва ҷамънашаванда);

-сармояи изофа (маблағе, ки аз фарқияти мусбати нархи фурӯш ва

арзиши номиналии саҳмияҳои оддӣ ё имтиёзноки баровардаи ташкилоти қарзии исломӣ ислом изофа (маблағе, ки аз фарқияти мусбати нархи фурӯш ва арзиши номиналии саҳм

-дигар захираҳо (х/т 300309+300311+300313+300315);

-фоидаи тақсимнашуда (х/т 300305)

-фоидаи соли гузашта баъди пардохти андоз аз фоида ва тасдиқи аудити беруна (х/т300307).

26. Қисмҳои зерин ҳангоми ҳисоб кардани сармояи асосии соф аз сармояи асосӣ **тарҳ** карда мешаванд:

-дороиҳои ғайримоддӣ (х/т119301) бо тарҳи истеҳлоки ҳисобшуда (ҳбо тарҳи и

-сармоягузориҳо ба саҳмияҳои оддӣ ва имтиёзноки аз тарафи ширкатҳои фаръии бонк, ки ба фаъолияти бонкӣ ва молиявӣ машғул мебошанд;

-сармоягузориҳо ба саҳмияҳои оддӣ ва имтиёзноки дигар бонкҳо ва ташкилотҳои қарзии исломӣ (х/т117521+117523+117525+117531+117533+117535+117565+117567+117569+117575+117577+ 117579+117609+117611+117613+117619+117621+117623);

-зарари соли ҷорӣ (х/т301701);

-зарари солҳои гузашта(х/т300305+300307);

-захираи умумӣ барои дороиҳои фаъол (х/т300319);

-захираи махсус барои дороиҳои ғайрифавол (х/т300321);

-фарқият ҳангоми баҳисобгирии фонди умумӣ аз рӯи дороиҳои фаъол;

-фарқият ҳангоми баҳисобгирии фонди махсус аз рӯи дороиҳои ғайрифавол; -дороиҳои мавқуфгузошташудаи андоз (х/т119763).

27. Дар х/т 300315 “Захираи умумӣ аз фоида” маблағи умумии захира барои пӯшонидани талафоти эҳтимоли аз рӯи қарзҳои қолабӣ ва иҷораи молиявӣ (лизинг) аз ҳисоби фоидаи бонки исломӣ ва ташкилоти амонатии қарзии хурди исломӣ ба ҳисоб гирифта мешавад.

28. Бақияи дебетӣ аз рӯи х/т 300307 “Фоида/зарари соли гузашта”, 301701 “Фоида/зарари соли ҷорӣ”, 119301 “Дороиҳои ғайримоддӣ” бо тарҳи истеҳлоки ҳисобшуда (х/т119303) сармояро кам менамояд ва бинобар он аз сармояи асосии соф тарҳ карда мешавад.

29. Сармояи иловагӣ (Си) ба таври зайл муайян карда мешавад:

Сармояи иловагии ташкилоти қарзии исломӣ аз қисмҳои зерин иборат мебошад, аммо ҳангоми баҳисобгирии сармояи танзимшаванда ҷамъи қисмҳои мазкур набояд аз 100%-и сармояи асосии ҳолис зиёд

бошад:

-50%-и фоидаи соли гузашта, дар ҳолате, ки бонк уҳдадориҳои худро дар назди андоз пардохт накардааст ва аудити берунаи ҳисоботҳои молиявии ҳамон сол ба охир нарасида бошад (х/т300307);

-50%-и фоидаи соли ҷорӣ (х/т301701);

-50%-и захира барои баробаркунии фоида аз рӯи суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд пас аз ду соли оғози фаъолият (х/т300501+300503+300505+300507);

-45%-и захираи азнавбаҳодиҳии воситаҳои асосӣ ва захираи азнавбаҳодиҳии коғазҳои қиматнок (х/т300901+300903+300905);

-қисми пардохташудаи сармояи оинномавии саҳмияҳои имтиёзнок, ки дар сармояи асосии соф ба ҳисоб гирифта нашудааст ва он ба талаботҳои қарзи субординарӣ ҷавобгӯ буда, дар давоми 5 соли охири муҳлати пардохт дисконт карда мешавад (х/т300301);

-маблағгузори субординарии таҳассусшудаи ташкилоти қарзии исломӣ, ки ба ҳадди ақали талаботҳо ҷавобгӯ буда, дар давоми 5 соли охири муҳлати пардохт дисконт карда мешавад ва ба андозаи на зиёда аз 50% аз маблағи умумии сармояи асосии соф ба инобат гирифта мешавад (х/т301901+200602+200604+200606+200608+200610+200612);

-фонди умумӣ аз рӯи дороиҳои фаъол (х/т208602) ва захираи умумӣ барои дороиҳои фаъол (х/т300319) ба андозаи на зиёда аз 1,25% аз маблағи умумии дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда.

30. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад фоидаи соли ҷориро дар ҳаҷми 50 фоиз ва фоидаи соли гузаштаро, ки аз рӯи он андоз аз фоида пурра пардохта нашудааст ва аудити беруна ҳоло онро тасдиқ накардааст, дар таркиби сармояи иловагӣ ба инобат гирад.

31. Ташкилоти қарзии исломӣ пас аз ду соли оғози фаъолият 50%-и захира барои баробаркунии фоида аз рӯи суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдудро ба таркиби сармояи иловагӣ дохил менамояд.

32. “Фонди умумӣ аз руи дороиҳои фаъол” (х/т208602) ва “Захираи умумӣ барои дороиҳои фаъол” (х/т300319), ки аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ барои дороиҳои таснифшудаи гурӯҳи “қолабӣ” ва “зери назорат” тибқи талаботи муқарраркардаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдори Бонки миллии Тоҷикистон оид ба тартиби ташкил ва истифодаи ин гуна фондҳо ва захираҳо ташкил дода шудаанд, метавонанд ба андозаи на зиёда аз 1,25% аз маблағи умумии дороиҳои

бо назардошти хавф баркашидашуда ба сармояи иловагӣ дохил карда шаванд. Қисми фонди умумӣ барои дороиҳои фаъол (х/т208602) ва захираи умумӣ барои дороиҳои фаъол (х/т300319), ки аз 1,25% аз маблағи умумии дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда зиёд мебошад ва ба таркиби сармояи иловагӣ дохил карда нашудааст, аз маблағи умумии дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда ҳангоми баҳисобгирии меъёри кифоятии сармоя тарҳ карда мешавад.

33. Маблағгузори субординарӣ маблағгузориё мебошад, ки ба шартҳои зерин ҷавоб медиҳад:

- ба қарзгир танҳо дар шакли пулӣ ба муҳлати на камтар аз 5 сол дода мешавад;

- фоидаи маблағгузорӣ аз андозаи меъёри бозтамвил зиёд намебошад;

- дар ҳолати барҳамхӯрии ташкилоти қарзии исломӣ талаботи қарздеҳ аз рӯи маблағгузори субординарии додашуда баъд аз пурра қонё қардани талаботи дигар қарздеҳон ва то баргардонидани маблағи саҳмияҳои оддӣ (ҳиссаҳо) қонё гардонида мешавад.

34. Маблағгузори субординарӣ пас аз мувофиқа бо Бонки миллии Тоҷикистон ба таркиби сармояи иловагӣ дохил карда мешавад ва он қарзи субординарии муайяншудаи тахассусӣ номида мешавад.

35. Ҳангоми фаро расидани муҳлати пардохти маблағгузори субординарии муайяншудаи тахассусӣ, агар пардохти маблағгузори мазкур талаботи меъёри кифоятии сармояро вайрон намояд ё талаботи меъёри кифоятии сармоя аллакай вайрон шуда бошад, ба ташкилоти қарзии исломӣ пардохти маблағгузори мазкур ва фоидаи он манъ аст. Инчунин, Бонки миллии Тоҷикистон метавонад дар чунин ҳолат аз ташкилоти қарзии исломӣ ба саҳмияҳои оддӣ (ҳиссаҳо) табдил додани қарзи субординарио талаб намояд.

36. Ташкилоти қарзии исломӣ метавонад пеш аз муҳлат ба саҳмияҳои оддӣ табдил додани маблағгузори субординарио бо розигии пешакии Бонки миллии Тоҷикистон ба роҳ монад.

37. Дар давоми 5 сол то муҳлати пардохти маблағгузорӣ ҳар сол 20%-и маблағгузори субординарии муайяншудаи тахассусӣ аз таркиби сармояи танзимшаванда тибқи ҷадвали зерин хориҷ карда мешавад:

Ҷадвали №1.

Муҳлати пардохт	Қисме, ки дар сармояи иловагӣ ба ҳисоб гирифта мешавад
Зиёда аз 5 сол	100%
Зиёда аз 4 сол ва аз 5 сол кам	80%
Зиёда аз 3 сол ва аз 4 сол кам	60%
Зиёда аз 2 сол ва аз 3 сол кам	40%
Зиёда аз 1 сол ва аз 2 сол кам	20%
Аз 1 сол камтар	0

38. Маблағгузорию субординарию муайяншудаи тахассусӣ ба сармояи иловагӣ ба андозаи на зиёда аз 50%-и аз маблағи умумии сармояи асосии соф (Сас) ба ҳисоб гирифта мешаванд.

39. Сармояи умумӣ ба ҳосили ҷамъи сармояи асосии соф ва сармояи иловагӣ баробар аст:

- агар сармояи асосии соф аз сармояи иловагӣ зиёд бошад, он гоҳ сармояи умумӣ ба ҳосили ҷамъи сармояи асосии соф ва иловагӣ баробар аст:

$$C_y = C_{ac} + C_i;$$

- агар сармояи иловагӣ аз сармояи асосии соф зиёд бошад, он гоҳ сармояи умумӣ ба маблағи ду каратаи сармояи асосии соф баробар доништа мешавад.

$$C_y = C_{ac} \times 2;$$

Ст - сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ, ки ҳангоми ҳисоби меъёрҳои мақбул истифода мешавад, ба таври зайл муайян мегардад:

$$40. C_t = C_y -$$

ҳ/т(117531+117533+117535+117575+117577+117579+117619+117621+117623+қ исми пурра ташкил нашудаи фонди пӯшонидани талафоти имконпазир (минбаъд- ФПТИД).

41. Дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашудаи ташкилоти қарзии исломӣ ба 7 гурӯҳ тақсим карда мешаванд:

Ҷадвали 2. Гурӯҳбандӣ вобаста ба дараҷаи хавф		
№	Номгӯи дороиҳо	Дараҷаи хавф
Гурӯҳи1		
1	Нақдина	0%
2	-сабикаи тилло, ки дар ҳазинаи бонки исломӣ нигоҳ дошта шудаанд	

	- тилло ва дигар металҳои қиматбаҳои сертификатонидашуда дар сабикаҳои стандартӣ, ки аз ҷониби стандартҳои маблағгузори исломӣ манъ нашудаанд ва аз ҷониби Ташкилоти аудит ва муҳосибии барои институтҳои молиявии исломӣ (AAOIFI) манъ нашудаанд	
3	Барои гирифтани аз ҳисобҳои муросилотии Бонки миллии Тоҷикистон	
4	Сертификатҳои исломии БМТ	
5	Қоғазҳои қиматноки исломии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, (векселҳо)	
6	Қоғазҳои қиматноки исломии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (вомбаргҳо, сукук)	
7	Маблағгузориҳои, ки аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қафолат дода шудаанд.	
8.	Маблағгузориҳои, ки бо қоғазҳои қиматноки исломии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин мебошанд	
9.	Қоғазҳои қиматноки баровардашуда ё қафолатдодаи бонкҳои байналмилалӣ исломии рушд (ББИР), ки дорои рейтинги баланд мебошанд ва талаботҳои IFSB, Кумитаи Базелӣ ва ААОIFI-ро риоя менамоянд ва маблағгузориҳои, ки аз тарафи ин ББИР қафолат дода шудаанд ё бо қоғазҳои қиматноки исломӣ ё қафолатҳои баровардашудаи онҳо таъмин карда шудаанд	
Гурӯҳи 2		
8	Маблағгузориҳои, ки бо Сертификатҳои исломии Бонки миллии Тоҷикистон таъмин мебошанд	
9	Маблағгузориҳои зерини гавари сабикаи тилло. Маблағгузориҳои бо сабикаи тилло ва пасандозҳои дар ҳамаи ташкилоти қарзии исломӣ буда таъминбуда, дар ҳолате, ки талабот ба фоиди ташкилоти қарзии исломӣ ҳалли худро ёфтааст	10%
10	Ҳатҳои қарзии истифоданашуда бо қафолати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон	
11	Амалиёти форвардӣ ва СВОП бо ташкилотҳои байналмилалӣ молиявии муайяншуда тибқи принципҳои маблағгузори исломӣ	

Гуруҳи 3		
12	Маблағгузориҳои бо манзилҳои истиқоматӣ таъминбуда, ки ба талаботи ҳади ақали банди 37 ҷавобгӯ мебошанд, тилло ва дигар металлҳои қиматбаҳои сертификатонидашуда дар сабикаҳои стандартӣ, ки аз ҷониби стандартҳои Шариат мамнӯъ нашудаанд ва аз ҷониби Ташкилоти аудит ва муҳосибии барои институтҳои молиявии исломӣ (AAOIFI)	50%
Гуруҳи 4		
13	Маблағҳо дар ҳисобҳои мукотибавӣ, ҷойгиркуниҳои муҳлатнок, маблағгузориҳои субординарӣ аксептҳои банкҳои исломии резидент ва ғайррезидент	70%
14	Хариди коғазҳои қиматнок ва бозфурӯши он дар асоси созишнома (РЕПО-и исломӣ) бо банкҳои исломии резидент ва ғайррезидент	
15	Коғазҳои қиматноки исломӣ ва саҳмияҳои корхонаҳои давлатӣ	
16	Коғазҳои қиматноки исломии давлатҳои хориҷӣ	
17	Коғазҳои қиматноки исломӣ ва саҳмияҳои банкҳои резидент ва ғайррезидент ба ғайр аз онҳое, ки дорои дараҷаи хавфи 100% мебошанд	
18	Коғазҳои қиматноки исломии ҳукуматҳои маҳаллии Ҷумҳурии Тоҷикистон	
20	Коғазҳои қиматноки исломии баровардаи давлатҳои ИДМ	
21	Қисми истифоданаашудаи уҳдадорихоба муҳлати шартномавии то як сол ё камтар аз он	
22	Эътиборномаҳои давлатҳои хориҷа	
23	Созишномаи стэндбайи давлатҳои хориҷа	
24	Созишнома аз рӯи андеррайтинги давлатҳои хориҷа	
25	Кафолатҳои давлатҳои хориҷа	
26	Дороиҳои фурӯхташуда, ки имкони бозгашт доранд	
28	Коғазҳои қиматноки исломии банкҳо-ғайррезидентҳо дар давлатҳои хориҷа	
29	Коғазҳои қиматноки гирифтаи ташкилотҳои қарзии исломӣ, резидентҳо, ғайррезидентҳо	
30	Амалиёти форвардӣ ва СВОП бо ташкилотҳои	

	молиявӣ, аз ҷумла бонкҳои исломӣ	
31	Дигар қоғазҳои қиматноки исломии бонкҳои резидент ва ғайррезидент ба ғайр аз онҳое, ки дорои дараҷаи хавфи 100% мебошанд	
Гурӯҳи 5		
32	Маблағҳо дар ҳисобҳои мукотибавӣ, ҷойгиркуниҳои муҳлатнок, маблағгузори субординарӣ, маблағгузориҳо ба дигар ташкилотҳои қарзии исломии резидент ва ғайррезидент	100%
33	Қоғазҳои қиматноки исломӣ ва саҳмияҳои ширкатҳои ватанӣ ва хориҷӣ	
34	Маблағгузориҳо бо пули миллӣ	
35	Воситаҳои асосӣ ба ғайр аз дороиҳои ғайримоддӣ	
36	Дигар дороиҳо ба ғайр аз маблағҳо барои гирифтани аз филиалҳо	
37	Хатҳои қарзии истифоданашуда	
38	Эътиборномаҳо ба дигар ташкилотҳои қарзии ғайрибонкии исломӣ	
39	Кафолатҳои додасуда	
40	Дороиҳои фурӯхташуда бо эҳтимолияти баргашт	
41	Амалиётҳои форвардӣ ва СВОП	
42	Тамоми дигар талаботҳо, ки нисбати онҳо бевосита дараҷаи хавф муайян карда нашудааст	
Гурӯҳи 6		
43	Маблағгузориҳо бо асъори хориҷӣ	150%
44	Дороиҳои ғайрифайзол тибқи талаботи муқарраркардаи санадҳои меъриии ҳуқуқии дахлдори Бонки миллии Тоҷикистон	
Гурӯҳи 7		
45	Дороиҳои тибқи шартномаи музораба, мушорака ба истисноии дороиҳои дар гурӯҳҳои 1-5 хавф ҷойгиркардашуда	400%

42. Дар ҳолати ғайриқобили пардохт (дефолт) будани давлат, ташкилоти қарзии исломӣ, корхона ва дигар ташкилоте, ки дар гурӯҳи 4 (бо хавфи 70%) ҷойгир мебошанд, онҳо бояд ба гурӯҳи 5 гузаронида шуда, бо назардошти хавфи 100% баркашида шаванд.

43. Дар ҳамаҷониба дороиҳои ҳолис гирифта мешаванд. Баркашидани дороиҳои тавозунӣ бо назардошти хавф бо чунин усул иҷро карда

мешавад: дорой (бо сомонӣ) зарби хавф (бо %) :100.

44. Баркашидани ҳисобҳои ғайритавозунӣ бо назардошти хавф бо чунин усул иҷро карда мешавад: ҳисобҳои ғайритавозунӣ (бо сомонӣ) зарби эҳтимолияти ба дороиҳои тавозунӣ табдилёбии онҳо (бо%) ва натиҷаи онҳо зарби хавф (бо %):100.

45. Ба ташкилотҳои байналмилалии молиявии муайяншуда дохил мешаванд: Гурӯҳи Бонки Ҷаҳонӣ (WBG) (аз ҷумла: Бонки Байналмилалии Таҷдид ва Рушд (IBRD), Ширкати Байналмилалии Молиявӣ (IFC) ва Оҷонсии Кафолати Сармоягузориҳо (MIGA)), Бонки Осиёгии Рушд (ADB), Бонки Африқоии Рушд (AfDB), Бонки Аврупоии Таҷдид ва Рушд (EBRD), Бонки Байниамрикоии Рушд (IADB), Бонки Аврупоии Сармоягузорӣ (EIB), Фонди Аврупоии Сармоягузорӣ (EIF), Бонки Сармоягузори Шимолӣ (NIB), Бонки Карибии Рушд (CDB), Бонки Исломии Рушд (IDB) ва Шурои Бонки Рушди Аврупо (CEDB).”

46. Барои дороиҳои дар асоси шартномаи Музораба ва Мушорака ҷойгиркардашуда. Ба сифати таъминот гараве (амволи манқул ва ғайриманқул), ки бояд дар муҳлатҳои тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст, таъмин гардад.

47. Дар ҳолати паст рафтани арзиши таъминот, бад шудани сифати он, ки имкон дорад ба мушкилӣ ҳангоми амалисозии гарав оварда расонад, дороиҳое, ки тавассути шартномаҳои мушорака ва музораба ҷойгир шудаанд дар гуруҳи 7-ум бо дараҷаи хавфи 400% нишон дода мешаванд. Бо назардошти таҷрибаи ташкилотҳои қарзии исломие, ки тавассути шартномаҳои музораба ва мушорака амалиёт мегузаронанд, Бонки миллии Тоҷикистон метавонад барои чунин ташкилотҳои қарзии исломӣ, талабот ва маҳдудиятҳои иловагӣ муқаррар намояд, аз ҷумла барои таъминоти гарав.

48. Дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда барои ин гуна сармоягузорӣ бояд дар асоси усули оддии баҳодихии хавф ҳисоб карда шавад, ки дар он сармоягузорӣ чун ҳиссаи сармоя дар тавозуни бонк нигоҳ дошта мешавад. Барои сармоягузори мушорака ё музораба ба ташкилотҳои тиҷоратӣ, ки саҳмияҳои оддии онҳо дар биржаи эътирофшудаи мубодилаи коғазҳои қиматнок бо назардошти 300% вазни хавф истифода шавад. Барои сармоягузори мушорака ё музораба

ба ташкилотҳои дигар бояд 400% вазни хавф истифода шавад.

49. Новобаста аз муқаррароти банди 49 Дастурамали мазкур, Бонки миллии Тоҷикистон метавонад вазни хавфи муносибро (дахлдорро) муайян намояд, ки он дар асоси назорати пурқуввати омилҳо, аз ҷумла инфрасохтор ва иқтисоди ташкилоти қарзии исломӣ барои мониторинги самаранокии фаъолият ва амалиёт дар субъекти маблағгузоришаванда, сифати гарави истифодашуда, хусусияти фаъолиятҳои тиҷоратии, фазои меъёрии ҳуқуқӣ, мувофиқати низоми назорати молиявӣ ва ҳисоботгузорию муштарӣ ва ташкилоти қарзии исломӣ, тартиботи мубодилаи иттилоот, усулҳои нархгузорию ва стратегияи анҷомдиҳии фаъолияти тиҷорат, муайян карда мешаванд.

6. МЕЪЁРҲОИ КИФОЯТИИ САРМОЯ (K1-1, K1-2)

50. Меъёрҳои кифоятии сармоя аз меъёри кифоятии сармоя (K1-1) ва сармоия танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ нисбат ба дороиҳои умумӣ (K1-2) иборат мебошанд.

51. Кифоятии сармоя (K1-1) ҳамчун сармоия танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ нисбат ба дороиҳои бо назардошти хавф баркашидашуда, муайян карда мешавад:

$$K1-1 = \frac{Cm}{Dx} * 100\%$$

ки дар ин ҷо: Cm – сармоия танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ,

Dx – дороиҳои ташкилоти қарзии исломӣ, ки бо назардошти хавф баркашида шудаанд.

Меъёри кифоятии сармоя (K1-1) ба андозаи на камтар аз 12% муқаррар карда мешавад ва барои ташкилотҳои қарзии исломии низомсоз на камтар аз 14% муқаррар карда мешаванд.

Эзоҳ: Барои ташкилотҳои қарзии исломии аз ҳад зиёд ба хавфҳои бонкӣ дучоршаванда ҳадди ақалли меъёри кифоятии сармоя K1-1 метавонад аз меъёри муқарраршуда зиёд муқаррар карда шавад.

52. Меъёри кифоятии сармоя (K1-2) ҳамчун сармоия танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ нисбат ба дороиҳои умумӣ муайян карда мешавад:

$$K1-2 = \frac{Cm}{D} * 100\%$$

дар ин ҷо: *Ст* – сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ,
Д – маблағи умумии дороиҳо бидуни бақияи ҳисобҳои тавозунии зерин:119001, 119003, 119005.

Меъёри кифоятии сармоя (К1-2) ба андозаи на камтар аз 10% муқаррар карда мешавад.

7. МЕЪЁРИ ПАРДОХТПАЗИРИИ ҶОРӢ

53. Пардохтпазирии ҷорӣи ташкилоти қарзии исломӣ ин қобилияти ташкилоти қарзии исломӣ ҷиҳати саривақт иҷро гардидани уҳдадориҳои он дар назди сармоягузoron ва қарздеҳон мебошад.

54. Бо мақсади назорати вазъи пардохтпазирии ҷорӣи ташкилоти қарзии исломӣ меъёри пардохтпазирии ҷорӣ муқаррар карда мешавад.

55. **Меъёри пардохтпазирии ҷорӣ (К2-1) ҳамчун ҷамъи пули нақд, ҳисобҳои мукотибавӣ ва дороиҳои пардохтпазири ташкилотҳои қарзии исломӣ то 30 рӯзи наздик нисбат ба амонатҳои дархостшаванда, таҳвили пулӣ, уҳдадориҳои муҳлаташон то 30 рӯзи наздик муқаррар карда мешавад:**

$$K2-1 = \frac{Dn}{Uk} * 100\%$$

дар ин ҷо: *Dn* – дороиҳои пардохтпазир, яъне ҷамъи ҳисобҳои тавозунии:

-гурӯҳи х/т №101000 “Пули нақд ва дигар ҳуҷҷатҳои ҳазинавӣ”;
-суратҳисобҳои муросилотӣ ва ҳисобҳои дигар дар БМТ (х/т 103001+103003+103009+103011);

-суратҳисобҳои муросилотии бонкҳо дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т 105001+105003+105005+105007);

ҷамъи дороиҳои муҳлаташ то 30 рӯз:

- ҷойгиркунии муҳлатноки бонкҳо дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т 105101+105103+105105+105107);

- ҷойгиркунии муҳлатноки ТҚҒ, ТМХ ва ТҚҒИ) бонкҳо дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т 105201+105203);

- маблағгузориҳои байнибонкии бонкҳо ва ТҚҒ дар Тоҷикистон ва хориҷа) бонкҳо дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т 105301+105303+105305+105307+105309+105311+105313+105315);

- маблағгузорӣ дар асоси РЕПОИ исломӣ (х/т 105701+105703);

-барои гирифтани аз ТҚҒ дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т105901+105903+105905+105907);

- пазираҳо (акцепт) барои гирифтани (х/т 117401+117403+117405+117407);

-ҳисоббаробаркунии ташкилотҳои қарзии исломӣ, ташкилотҳои қарзӣ ва интиқолҳои пулӣ (х/т 119007+119009+119011+119013);

-қоғазҳои қимматнок барои савдо (х/т 117501+117503+117505+117509);

-қоғазҳои қимматнок барои фурӯш (х/т 117545+117547+117549+117553);

-қоғазҳои қимматнок то муҳлати пардохт (х/т 117589+117591+117593+117597).

Ук – амонатҳои дархостшаванда ва уҳдадорҳои кӯтоҳмуддат, яъне ҷамъи ҳисобҳои тавозунии:

- гурӯҳи х/т №200100 “Амонатҳои дархостии резидентҳо/ғайрирезидентҳо, буҷетии Ҳукумат аз рӯи вадия ва қарзи ҳасана” (200002+200004+200006+200008+200010+200012+200014+200016+200018+200020+200022+ 200024);

ҷамъи уҳдадорҳои муҳлаташон то 30 рӯзи наздик, қисми х/т:

- гурӯҳи х/т №204800 “Пазираҳо (акцептҳо) барои пардохт” (х/т204802+204804+204806+204810);

- гурӯҳи х/т №206200 “Ҳисоббаробаркунии ташкилотҳои қарзии исломӣ” (х/т 206202+206204);

-қисми гурӯҳи х/т №200100 “Амонатҳои пасандозии резидентҳо/ғайрирезидентҳо, аз рӯи вадия, қарзи ҳасана, таварруқ, музораба” (х/т 200026+200028+200040+200042+200044+200046+200048+200060+200062+200064+200066+200068+200080+200082+200084+200086);

-гурӯҳи х/т №200800 “Барои пардохт ба Ҳукумат” (х/т 200802+200804);

-гурӯҳи х/т №202000 “Барои пардохт ба Бонки миллии Тоҷикистон” (х/т 202002+202004);

- гурӯҳи х/т №202400 “Ҷойгиркунии муҳлатнок” (х/т 202402+202404+202406+202408);

- гурӯҳи х/т №202600 “Ҷойгиркунии муҳлатноки ТҚҒ, ТМХ ва ТҚҒИ” (х/т 202602+202604);

-гурӯҳи х/т №202800 “Ҷойгиркунии байнибонкӣ” (х/т 202802+202804+202806+202808+202810+202812+202814+202816);

-гурӯҳи х/т №204000 “Барои пардохт дар асоси РЕПОИ исломӣ” (х/т

204002+204004);

- гурӯҳи х/т №204200 “Қоғазҳои қиматноки исломии аз ҷониби ташкилот баровардашуда” (х/т 204202+204204);

-гурӯҳи х/т №206400 “Интиқолҳои пулӣ” (х/т 206402+206404);

-суратҳисобҳои ТҚҒ дар Тоҷикистон ва хориҷа (х/т 202210+202212+202214+202216);

-уҳдадорихо дар назди ташкилотҳои молиявии байналмилалӣ (х/т204406+204408);

-нафақа барои пардохт х/т №208468.

56. Қоғазҳои қиматноки исломие, ки барои амалиётҳои РЕПО-и исломӣ ҳамчун гарав гузошта шудаанд ва воситаҳое, ки ба сифати кафолат нигоҳ дошта шудаанд ба таркиби доройҳои пардохтпазир дохил карда намешаванд.

Меъёри пардохтпазирӣ (К2-1) ба андозаи на камтар аз 40% муқаррар карда мешавад. Меъёри пардохтпазирӣ чорӣ барои ташкилотҳои қарзии исломии низомсоз на камтар аз 100% муқаррар карда мешаванд.

Эзоҳ: Меъёри пардохтпазирӣ барои ташкилоти қарзии исломие, ки яке аз меъёрҳои мақбулро риоя намекунанд, ба андозаи 60% муқаррар карда мешавад.

8. АНДОЗАИ НИҲОИИ ХАВҒ БАРОИ ЯК ҚАРЗГИР Ё ГУРҶҲИ ҚАРЗГИРОНИ АЛОҚАМАНД (К3-1)

57. Андозаи ниҳоии хавф ба як муштарӣ ё гурӯҳи муштариёни (шахсонӣ) ба ҳам алоқаманд аз сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ бо фоиз муқаррар карда мешавад. Ҳадди ниҳоии хавф барои як муштарӣ ё гурӯҳи муштариёни (шахсонӣ) ба ҳам алоқаманд (К3-1) ба андозаи на зиёда аз 20%-и сармояи танзимшаванда муқаррар карда мешавад.

58. Гурӯҳи муштариёни ба ҳам алоқаманд аз ду ё зиёда шахсон иборат мебошанд, ки бо ҳам бевосита ё бавосита алоқаманд буда, устувории молиявии яке аз онҳо ба устувории молиявии дигар ё дигарон метавонад таъсир расонад ё омилҳои мазкур метавонанд ба устувории молиявии қисми онҳо ва ё ҳамаи онҳо таъсир расонад ё агар вобаста ба муносибати байни онҳо, шахси дигар дар ҳақиқат барои пардохти қарзи шахсонӣ мазкур дар назди ташкилоти қарзии исломӣ масъулият дошта бошад. Махсусан агар ҳолатҳои зерин вучуд дошта

бошад:

– яке аз қарзгирони мазкур қарзгири дигарро назорат менамояд;
– ду ё зиёда қарзгирон таҳти назорати умумии шахси дигар мебошанд, новобаста аз он ки он шахс қарзгири ташкилоти қарзии исломӣ мебошад ё не;

– маблағи қарзи як қарзгир ба қарзгири дигар интиқол дода шудааст ё барои манфиати бевоситаи қарзгири дигар истифода мешавад;

– маблағи қарзи ду ё зиёда қарзгирон ё дороиҳои бо маблағи чунин қарз харида шуда, ба шахси дигар интиқол шудааст ё ба манфиати бевоситаи чунин шахс истифода бурда мешаванд, ба истиснои аҳдҳои байни шахсони мустақил софдилона басташуда, ки маблағҳои он барои харидории молу мулк, маҳсулот ё хизматрасонӣ истифода бурда мешаванд;

– ду ё зиёда қарзгирон дар ширкати умумӣ чунин фаъолият мебаранд, ки сарчашмаи интизоршавандаи пардохти уҳдадориҳои онҳо дар назди ташкилоти қарзии исломӣ ягона мебошад;

– ҳуди ҳамон шахс, ҳамзамон дар ду ва ё зиёда қарзгир шахсони ҳуқуқӣ вазифаи корманди роҳбарикунандаро ишғол мекунад;

– 50 фоиз ва аз он зиёди расидҳои умумии шахси ҳуқуқӣ ё хароҷоти умумии солона (аз ҷумла даромад/хароҷотҳои умумии шахси ҳуқуқӣ, қарзҳои дохилии ширкат, дивидендҳо, сахмгузориҳои сармоявии шахси ҳуқуқӣ ва расид ё пардохтҳои ба онҳо монанд) аз амалиёт бо қарзгири дигар бармеоянд;

– ду ё зиёда қарзгир маблағи қарзи худро барои харидории ширкате, ки таҳти назорати умумии онҳо мегузарад, истифода мебаранд ва дар ин ҳолат, қарзҳои барои харидории ширкат истифодашуда тибқи ҳамин Дастурамал ҷамъ карда мешаванд.

Мафҳуми “назорат” дар банди мазкур маънои зеринро дорад:

– молиқӣ ё харидории бевосита ё бавоситаи ҳадди ақал 50% ҳиссаҳои овоздори шахси ҳуқуқӣ;

– ё як тараф (шахс) иқтидори расонидани таъсири асосӣ дар қабул кардани қарорҳои молиявӣ ё ҳамарӯзаи шахси ҳуқуқиро дорад.

Маблағи маҷмӯии талаботи ташкилоти қарзии исломӣ ё ташкилотҳои фаръии он нисбат ба қарзгир (ё гурӯҳи қарзгирони ба ҳам алоқаманд), инчунин қарзҳои батаъхирафта, аз ҷумла даромадҳои ҳисобшударо дарбар мегирад.”.

Мафҳуми “қарзгир”-и банди мазкур инчунин “муштариён”-е, ки дар банди 63 оварда шудаанд дарбар мегирад.

59. Ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар ҳолатҳои зерин қарзии исломӣ намедиханд, агар:

– маблағи умумии бақияи қарзҳои калони ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он ба ин шахс аз бист фоизи сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ зиёд бошад;

– маблағи умумии бақияи қарзҳои калони исломии ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он аз андозаи секаратаи маблағи сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ зиёд бошад.

60. Муқаррароти банди 51. Дастурамали мазкур нисбат ба аҳдҳои бо Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё таҳти кафолати он басташуда татбиқ намегардад.

61. Ҳангоми муайян намудани андозаи хавфи қарзӣ ташкилоти қарзии исломӣ бояд инҳоро ба ҳисоб гирад:

– маблағи умумии қарзҳои, ки аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ба қарзгир ё гурӯҳи қарзгирони алоқаманд бо асъори миллий ва хориҷӣ дода шудаанд;

– уҳдадорихои қарзие, ки аз тарафи муштарӣ то ҳол истифода бурда нашудаанд;

– эътиборномаҳои (аккредитивҳои) ба муштарӣ додашуда;

– шартномаҳо бо асъори хориҷӣ, ки аз тарафи ин муштарӣ то ҳол пардохт нашудааст;

– кафолат ва замонате, ки ба як қарзгир ё ба гурӯҳи қарзгирони алоқаманд дода шудаанд;

– коғазҳои қиматноки исломӣ ва саҳмияҳои қарзгир ё гурӯҳи қарзгирони алоқаманд, ки ташкилоти қарзии исломӣ харидааст.

$$K3 - 1 = \frac{Kk}{Cm} * 100\%$$

ки дар ин ҷо: Kk - маблағи умумии хавфи қарзӣ ба як қарзгир ё ба гурӯҳи қарзгирони бо ҳам алоқаманд.

Cm – сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ.

62. Хавфи қарзӣ ба як қарзгир ё ба гурӯҳи қарзгирони бо ҳам алоқаманд аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он додашуда, ки аз 5% сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ зиёд мебошад, ҳамчун қарзи калон ба шумор меравад.

9. АНДОЗАИ НИҲОИИ ХАВФИ ҚАРЗҲОИ КАЛОНИ ИСЛОМӢ (К3-2)

63. Андозаи ниҳоии хавфи қарзҳои калони исломӣ ҳамчун қарзҳои калон нисбат ба сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ бо фоиз муқаррар карда мешавад.

64. Андозаи ниҳоии хавфи қарзҳои калони исломӣ ҳамчун таносуби ҷамъи бақияи холиси тавозунии қарзҳои калон SKk ва сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ Cm муайян карда мешавад.

$$K3-2 = \frac{SKk}{Cm} * 100\%$$

Андозаи ниҳоии хавфи ҳамаи қарзҳои калони исломии ташкилоти қарзии исломӣ ва ташкилотҳои фаръии он ба андозаи на зиёда аз 3 маротибаи сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ муқаррар карда мешавад.

10. АНДОЗАИ НИҲОИИ ХАВФ БАРОИ ЯК ҚАРЗГИР - ТАШКИЛОТИ ҚАРЗИИ ИСЛОМӢ (К3-3)

65. Ҳангоми муайян намудани андозаи хавфи қарзӣ маблағи умумии қарзҳо ва ҷойгиркунии муҳлатноке, ки аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ ба дигар ташкилоти қарзии исломӣ дода шудаанд, чунин муайян карда мешавад:

$$K3-3 = \frac{Kmk}{Cm} * 100\%$$

ки дар ин ҷо: Kmk - бақияи холиси тавозунии қарзҳо ва ҷойгиркунии муҳлатноки ба дигар ташкилоти қарзии исломӣ додашуда бо пули миллий ва асъори хориҷӣ мебошад.

Андозаи ниҳоии хавф барои дигар ташкилоти қарзии исломӣ (К3-3) то 20%-и сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ муқаррар карда мешавад.

11. АНДОЗАИ НИҲОИИ ҚАРЗҲО, КАФОЛАТҲО ВА ЗАМОНАТҲОБА ШАХСОНИ АЛОҚАМАНД (К4.1)

66. Андозаи ниҳоии хавф ба як қарзгир-шахси алоқаманди ташкилоти қарзии исломӣ (К4-1) чунин муайян карда мешавад.

$$K4-1 = \frac{Ka}{Cm} * 100\%$$

дар ин чо: *Ka* – бақияи холиси тавозунии қарзҳо бо пули миллӣ ва асъори хориҷӣ, ки ба як қарзгир-шахси алоқаманди ташкилоти қарзии исломӣ дода шуда ва ҷамъи талаботи ғайритавозунии ташкилоти қарзии исломӣ (100%-и кафолатҳо ва замонатҳо), коғазҳои қиматноки қарзии исломӣ, саҳмияҳои ин қарзгир-шахси алоқаманд,
Cm - сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ.

Андозаи ниҳоии хавф ба як қарзгир-шахси алоқаманд (K4-1) то 2%-и сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ муқаррар карда мешавад.

67. Ба ғайр аз ин, хавфи умумии қарзҳое, ки ба шахси алоқаманди ташкилоти қарзии исломӣ дода шудааст (K4-2), наметавонад аз **10%-и** сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ зиёд бошад. Меъёри мақбули K4-2 чунин муайян карда мешавад:

$$K4-2 = \frac{SKa}{Cm} * 100\%$$

дар ин чо: *SKa* – ҷамъи бақияи холиси тавозунии қарзҳои исломӣ бо пули миллӣ ва асъори хориҷӣ, ки ба қарзгирон-шахсони алоқаманди ташкилоти қарзии исломӣ дода шуда ва ҷамъи талаботи ғайритавозунии ташкилоти қарзии исломӣ (100%-и кафолатҳо ва замонатҳо), коғазҳои қиматноки исломӣ, саҳмияҳои ин қарзгирон-шахсони вобаста,

Cm - сармояи танзимшавандаи ташкилоти қарзии исломӣ.

68. Дар Дастурамали мазкур мафҳуми ҳиссаи иштироки афзалиятнок дар ташкилоти қарзии исломӣ ё шахси ҳуқуқии дигар, маънои зеринро дорад:

- моликии бевосита ё бавоситаи ҳисса дар шахси ҳуқуқӣ аз тарафи шахсе, ки танҳо ё тавассути ё дар розигӣ бо шахсони дигар амал мекунад ва ҳиссаи мазкур аз даҳ фоизи сармояи оинномавӣ ё ҳуқуқҳои овоздиҳандаи он шахси ҳуқуқиро ташкил медиҳад;
- иқтидори воқеии расонидани таъсири назаррас ба идоракунии ё ба сиёсати шахси ҳуқуқиро дорад.

69. Ташкилоти қарзии исломӣ наметавонад бо шахсони алоқаманд амалиётҳои зеринро гузаронад, агар:

- қарзи исломӣ ва дигар амалиёт, ки шартҳои онҳо ба таври хаттӣ аз ҷониби аксарияти аъзои Шӯрои нозирон бо тартиби дар бандҳои 70 ва 71 Дастурамали мазкур пешбинишуда ба расмият

дароварда нашудааст ё дар ҳолати филиали бонки хориҷӣ аз тарафи роҳбари он маъқул дониста нашавад;

– меъёри даромадва ҳаққи хизматрасонии гирифташаванда аз рӯи қарзи исломӣ ва дигар амалиётҳо аз меъёри бозории амалкунанда барои чунин амалиётҳо пасттар бошад;

– меъёри даромад ва ҳаққи хизматрасонии пардохтшаванда аз рӯи амонатҳои исломӣ (пасандоз), суратҳисобҳои сармоягузорӣ ва дигар амалиётҳо аз меъёри бозории амалкунанда барои чунин амалиётҳо зиёдтар бошад.

– муҳлати қарзи исломӣ ва/ё барасмиятдарории он барои ин гуна шахсони воқеӣ ё шахсони ҳуқуқӣ назар ба шахсони воқеӣ ё ҳуқуқӣ, ки шахсони ҳуқуқӣ ё воқеии алоқаманди ташкилоти қарзии исломӣ нестанд, бартарият дошта бошад;

– муҳлати амонат (пасандоз) ва шарту шароити он аз дигар амонатҳои (пасандозҳои) мавҷудбуда моҳиятан фарқ дошта бошад;

– муҳлати суратҳисоби сармоягузорӣ ва шарту шароити он аз дигар амонатҳои (пасандозҳои) мавҷудбуда моҳиятан фарқ дошта бошад;

– қарзи исломӣ ба кормандони роҳбарикунандаи ташкилоти қарзии исломӣ додашуда, аз ҷумла ҳар гуна қарзи исломӣ аз тарафи як ё якчанд бонки фаръии ташкилоти қарзии исломӣ додашуда аз сӣ фоизи даромади солонаи ин шахс зиёд бошад;

– сифати гарави аз тарафи ҳамин гуна шахсони воқеӣ ё шахсони ҳуқуқии алоқаманд пешниҳодшуда аз сифати гарави аз тарафи шахсоне, ки шахсони алоқаманд пасттар бошад.

70. Дар давоми ду соли аввали фаъолияти ташкилоти қарзии исломӣ додани қарзи исломӣ ба шахсони алоқаманд манъ аст.

71. Қарори Шӯрои нозирони ташкилоти қарзии исломӣ, ки дар банди 69 Дастурамали мазкур пешбинӣ шудааст, дар асоси ифшои пурраи ҳамаи шартҳо ва муҳлатҳои моддии аҳд қабул карда мешавад. Мушаххасоти баррасии масъала ва далелҳо оид ба он, ки ин амалиёт одилона буда, ба манфиати ташкилоти қарзии исломӣ ҷавобгӯ аст, дар пайнавишти маҷлиси Шӯрои нозирон бояд сабт карда шавад. Ташкилоти қарзии исломӣ, бояд сабти хаттии чунин қарор ва пайнавишт, аз ҷумла ифшои шарту шароити моддии амалиёти дар ҳамин қисм пешбиниамуда, бо ному насаби аъзои Шӯрои нозиронро, ки ҳамин амалиётро тасдиқ кардаанд, нигоҳ дорад.

72. Узви Шӯрои нозирони ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад, ки дар давраи баррасӣ ва тасдиқи амалиёт байни ташкилоти қарзии исломӣ ва шахсони зерин, иштирок намояд:

- байни ташкилоти қарзии исломӣ ва худӣ;
- байни ташкилоти қарзии исломӣ ва аъзои оилаи ӯ;
- байни ташкилоти қарзии исломӣ ва ҳама гуна шахсони ҳуқуқӣ,

ки дар он худӣ ӯ ё аъзои оилаи ӯ ҳиссаи иштироки афзалиятнок доранд ё узви Шӯрои нозирон, Раёсат мебошад ё дар вазифаи ба онҳо баробар кор мекунад.

73. Дар Дастурамали мазкур ҳама гуна амалиётҳои ташкилоти қарзии исломӣ бо ҳама гуна шахс ҳамаҷун амалиёт бо шахси алоқаманди ташкилоти қарзии исломӣ ҳисоб карда мешавад, агар фоидаи амалиёт ба манфиати шахси алоқаманд истифода шавад ё ба манфиати шахси алоқаманд гузаронида шавад;

74. Ташкилоти қарзии исломӣ уҳдадор аст оид ба ҳама амалиётҳои бо шахсони алоқаманди худ вобаста, ки аз маблағи 50 000 сомони зиёд мебошанд ба Бонки миллии Тоҷикистон ҳар семоҳа, дар давоми як моҳ баъд аз анҷоми семоҳаи тақвимӣ, ҳисобот диҳад. Ин гуна ҳисобот бояд маълумоти зеринро дарбар гирад:

- ному насаби шахси алоқаманди дар амалиёт вобастабуда;
- агар амалиёт бо ҳама гуна тарафҳои сеюм, ки дар банди Дастурамали мазкур нишон дода шудааст, номи ҳамон тарафи сеюм;
- маблағи амалиёт;
- намуди амалиёт, шарт ва муҳлати он;
- ҳолати ҷорӣ амалиёт.

75. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад аз шахсони алоқаманди худ қарзҳои ғайрифайзол, қарзҳои таҷдидшуда ё гарави барои бозфуруш гирифташудаи онҳоро харидорӣ намояд.

76. Ташкилоти қарзии исломӣ ҳуқуқ надорад, ки ба ҳама гуна шахсон дар ҳолати истифодаи маблағи қарз барои мақсадҳои зерин, қарз диҳад:

- пардохти уҳдадорӣ ба шахси алоқаманди ташкилоти қарзии исломӣ;
- харидорӣ намудани дорой аз шахси алоқаманди ташкилоти қарзии исломӣ;
- сармоягузорӣ ба фаъолияти хоҷагидорӣ (тиҷорати) шахси алоқаманди ташкилоти қарзии исломӣ.

12. МЕЪЁРИ ИСТИФОДАИ МАБЛАҒҲОИ ХУДИИ ТАШКИЛОТИ ҚАРЗИИ ИСЛОМӢ БАРОИ ХАРИДОРИИ САҲМИЯҲОИ ДИГАР ШАХСОНИ ҲУҚУҚӢ (К5)

77. Ин меъёри мақбул ҳамаҷун таносуби маблағи

сармоягузориҳо ва сармояи танзимшаванда муқаррар карда мешавад:

$$K5 = \frac{Sm}{Cm} * 100\%$$

ки дар ин ҷо: Sm – маблағи сармоягузориҳо барои харидории саҳмияҳои дигар шахсони ҳуқуқӣ, **яъне ҷамъи ҳисобҳои тавозунии 117529+117537+117539+117573+117581+ 117583+117617+117625+117627**

ва Cm – сармояи танзимшаванда

Меъёри (K5) ба андозаи на зиёда 20%-и сармояи танзимшаванда муқаррар карда мешавад.

Ба ташкилоти қарзии исломӣ харидани саҳмияҳои ҷамъияти хориҷӣ (ғайрирезидент) бе розигии хаттии Бонки миллии Тоҷикистон манъ аст, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки ташкилоти қарзии исломӣ онҳоро дар натиҷаи анҷом додани амалиёти бонкии исломӣ соҳиб шуда бошад.

13.МЕЪЁРИ ТАНЗИМИ АМАЛИЁТИ ҶАЛБИ АМОНАТҶОВА ПАСАНДОЗҶОИ ИСЛОМӢ БАРОИТАШКИЛОТҶОИ ҚАРЗИИ ИСЛОМИИ ҒАЙРИБОНКӢ ВА ТАШКИЛОТҶОИ АМОНАТИИ ҚАРЗИИ ХУРДИ ИСЛОМӢ (K7)

78. Меъёри танзими ҷалби амонатҳо ва пасандозҳои исломӣ ҳамчун маблағи амонатҳо ва пасандозҳои исломӣ (Amn) нисбат ба (Cm) сармояи танзимшаванда муайян карда мешавад:

$$K7 = \frac{Amn}{Cm} * 100\%$$

дар ин ҷо: Amn – бақияи ҳисобҳои амонатӣ (пасандозӣ), **яъне**

- гурӯҳи х/т “Амонатҳои дархостии резидент/ғайрирезидентҳо аз рӯи вадиға ва қарзи ҳасана” (х/т200002+200004+200006+200008+200014+200016+200018+200020);

- гурӯҳи х/т “Амонатҳои пасандозии резидент/ғайрирезидентҳо аз рӯи вадиға, қарзи ҳасана, таварруқ ва музораба” (200026+200028+200040+200042+200044+200046+200048+200060+200062+200064+200066+ 200068+200080+200082+200084+200086);

- гурӯҳи х/т “Амонатҳои муҳлатноки резидент/ғайрирезидентҳо аз рӯи вадиға, қарзи ҳасана, таварруқ ва музораба” (х/т 200088+200200+200202+200204+200206+200208+200210+200212+200214+200216+200218+200220+200222+200224+200226+200228).

ва

Cm – сармояи танзимшаванда

Меъёри танзими ҷалби амонатҳо ё пасандозҳои исломӣ то 3 маротибаи сармояи танзимшаванда муқаррар карда мешавад.

14. ДАР БОРАИ НАЗОРАТ АЗ РҶИ РИОЯИ МЕЪЁРҲОИ МАҚБУЛ

79. Назорат дар асоси ҳисоботҳои тавозунии моҳонаи ташкилотҳои қарзии исломӣ, маълумотномаҳои аз ҷониби роҳбари ташкилоти қарзии исломӣ ва сармуҳосиб ба имзо расида, ҳисоби меъёрҳои мақбул ва рамзкушоии ҳисобҳои алоҳидаи тавозунӣ ҳар моҳ анҷом дода мешавад. Аз рӯи натиҷаҳои баррасии ҳисоботи тавозунии моҳона ва маълумотномаҳо дар муддати на дертар аз як моҳ, Департаменти назорати бонкии Бонки миллии Тоҷикистон хулосаҳои дахлдорро ба роҳбари Бонки миллии Тоҷикистон барои қабули қарор пешниҳод менамояд.

80. Роҳбарияти ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд ҳар моҳ ба Шӯрои нозирон оид ба иҷрои меъёрҳои мақбул ҳисобот диҳад.

81. Дар мавриде, ки роҳбарият ва ё Шӯрои нозирони ташкилотҳои қарзии исломӣ аз ҳолати вайроншавии ягон меъёри мақбул огоҳ мешаванд, онҳо бояд Бонки миллии Тоҷикистонро аз ин ҳолат хабардор намоянд. Хабардор накардани Бонки миллии Тоҷикистон боиси аз тарафи Бонки миллии Тоҷикистон татбиқ гардидани чораҳои фаврии ислоҳӣ ва таъсиррасонӣ нисбат ба ташкилотҳои қарзии исломӣ, аз ҷумла мақоми идоракунии онҳо мегардад.

82. Дар мавриди аз ҷониби ташкилотҳои қарзии исломӣ вайрон кардани меъёрҳои мақбул, Бонки миллии Тоҷикистон чораҳои фаврии ислоҳӣ ва таъсиррасонӣ нисбат ба онҳо татбиқ менамояд. Дар давоми 10 рӯз аз санаи вайроншавии меъёрҳои мақбул, роҳбарияти ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд ба Бонки миллии Тоҷикистон нақшаи чорабиниҳои тасдиқшуда оид ба бартараф намудани камбудии ҷойдошта ва роҳҳои ба танзим даровардани риояи меъёрҳои мақбулро пешниҳод намояд.

83. Дар ҳолати аз ҷониби ташкилотҳои қарзии исломӣ риоя накардани меъёрҳои мақбул, ки Дастурамали мазкур пешбинӣ намудааст, Бонки миллии Тоҷикистон дархости онҳоро дар бораи кушодани филиалҳо, намояндагиҳо, гирифтани иҷозатномаҳои иловагӣ

дастгирӣ намекунад ва дархости ташкилотҳои қарзии исломиро барои гирифтани аккредитатсия дар хусуси ширкати онҳо дар барномаҳои байналмилалӣ мавриди баррасӣ қарор намедихад.

84. Ташкилотҳои қарзии исломӣ мутобиқи қонунгузорию амалкунанда барои дуруст ва саҳеҳ омода кардани ҳисоботҳо оид ба ҳолати меъёрҳои мақбул масъулият ба зимма доранд.